

بررسی ویژگی‌های ایجاد کتابخانه بین‌المللی دیجیتال کودکان و نوجوانان در ایران

- دانشجو: مینا ذاکر شهرک
- استاد راهنما: دکتر زهرا اباذری
- مقطع: کارشناسی ارشد
- استاد مشاور: دکتر موسی مجیدی
- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شمال، تابستان ۱۳۸۵
- تهیه و تنظیم: مینا ذاکر شهرک

تحقیق حاضر، مدیران کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان موجود در تمامی شهرستان‌های کشور، جامعه آماری را تشکیل داده‌اند.

پرورش ذوقی قوه تفکر و خلاقیت در کودکان و نوجوانان، تنها از طریق حضور در کلاس و انجام دادن تکالیف تکراری یا حتی موفقیت در آزمون‌ها میسر نمی‌شود، بلکه آن‌ها نیاز دارند که به ژرفای هر نکته بیندیشند و کتابخانه می‌تواند بخش مهمی از این نیاز را برآورده کند. برای این که کودک بتواند از سال‌های کودکی‌اش به خوبی بهره‌مند شود و استعدادها و توانایی‌های لازم را برای خدمت

با توجه به ارزش کتابخانه‌های دیجیتال و اهمیت در دسترس بودن کتاب‌های مناسب برای کودکان و نوجوانان، در این پژوهش، امکان سنجی و ضرورت ایجاد کتابخانه دیجیتال بین‌المللی کودکان و نوجوانان در ایران، مورد بررسی قرار گرفته است. روش پژوهش پیمایشی - تحلیلی و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه است. با توجه به این که در بررسی هر مورد، با توصیف هر یک از ویژگی‌ها و عناصر مهم کتابخانه دیجیتال کودکان، رهنمودهایی برای طراحی کتابخانه‌های دیجیتال ارائه شده است، لذا تحقیق حاضر از نوع کاربردی به شمار می‌رود. در

به دیگران و خوشبختی خود به دست آورد، کتاب برایش ضروری است و اگر کودکان از خواندن کتاب‌های خوب بازمانند، ضرری که از این رهگذر می‌رسد، بسیار سنگین و چه بسا جبران‌ناپذیر باشد. کتابخانه‌ها، همیشه با آموزش قرین هستند. بنابراین وجود کتابخانه‌های کودک نیز یک ضرورت محسوب می‌شود؛ چرا که کتابخانه‌ها وسیله‌ای برای تقویت خواندن، ترویج سواد و بالا رفتن فرهنگ به حساب می‌آیند. (باب الحوائجی، ۱۳۷۸، ص ۸)

مادر زمانه‌ای زندگی می‌کنیم که از برکت رشد عظیم و فزاینده فناوری‌های نوین اطلاع‌رسانی و ارتباطات جوامع بشری، آن چنان به هم نزدیک شده‌اند و به یکدیگر پیوند خورده‌اند که فارغ از عامل‌های زمان و مکان، از فعالیت‌های یکدیگر آگاهند و در همه‌امور (از جمله امور فرهنگی، هنری، ورزشی و...) ارتباطی تنگاتنگ و تعاملی دارند.

هم‌چنین ظهور اینترنت و در دسترس قرار گرفتن امکانات کامپیوتری ارزان، علاقه به کتابخانه‌های دیجیتال را افزایش داده و وجود شبکه‌ها، به خصوص شبکه‌های بین‌المللی، باعث انتقال اطلاعات در کم‌ترین زمان و هزینه شده است.

در چنین زمانه‌ای اگر بخواهیم فرزندان خود را نه برای امروز، بلکه برای فردا تربیت کنیم، ما را گریزی نیست که در این فرایند فرهنگی جهانی، سهمیم باشیم، آن را بشناسیم و خود را متقابلاً بشناسانیم. از جمله می‌توان با شناسایی و گردآوری آثار ادبی و فرهنگی ویژه کودکان و نوجوانان سایر فرهنگ‌ها و کشورها، کمک بزرگی به کودک و نوجوان ایرانی و همه آن‌هایی کرد که در حوزه ادبیات و آثار فرهنگی آنان، در ایران تلاش می‌کنند. (مرادی ۱۳۸۴، ص ۱۰)

در این راستا، یکی از مهم‌ترین ابزار کار تحقیق محققان، کتابخانه‌ای بین‌المللی، به ویژه در زمینه موضوعی کودک و نوجوان است. محققان، مدرسان، نویسندگان، تصویرگران و به کلی تمامی

دست‌اندرکاران و پدیده آورندگان کتاب کودک و نوجوان و علاقه‌مندان این حوزه، برای خلق آثار بهتر و پربارتر نیاز به مطالعه، تبادل نظر و پژوهش دارند و بهترین محل برای انجام این فعالیت‌ها کتابخانه‌های تخصصی در سطح بین‌المللی است. آن‌ها باید با محصول کار جوامع دیگر و آرا و عقاید دیگران نیز آشنا شوند تا به کیفیتی بهتر دست یابند.

به این منظور، علی‌رغم این‌که چنین مراکزی در ایران وجود ندارد، با احداث و راه‌اندازی کتابخانه دیجیتالی و فراهم آوردن شرایط استفاده و بهره‌گیری از آن‌ها، امکان ارتباط سالم و سازنده فرهنگی میان کودکان و نوجوانان ایرانی و دیگر فرهنگ‌ها را می‌توان ایجاد کرد، تا از رهگذر چنین مهمی، از یک سو به رشد و بالندگی فرهنگی فرزندان ایرانی کمک و از سوی دیگر، فرهنگ اصیل و درخشان ایرانی، اسلامی را که در کتاب تمدن بشری، صفحه درخشانی را به خود اختصاص داده، به کودکان و نوجوانان دیگر فرهنگ‌ها معرفی کنیم.

پژوهش حاضر، شامل پنج فصل است. فرضیه‌های پژوهش در فصل اول، عبارتند از:

- ۱- امکان ایجاد کتابخانه بین‌المللی دیجیتالی کودکان و نوجوانان در ایران وجود دارد.
- ۲- ایجاد کتابخانه بین‌المللی دیجیتالی کودکان و نوجوانان در ایران ضرورت دارد.

مطالب فصل دوم عبارتند از: تعریف ادبیات کودک و نوجوان، اهداف و تاریخچه ادبیات کودکان و نوجوانان در جهان و ایران، تعریف کتابخانه‌های کودک و نوجوان، استانداردهای تعیین شده آن‌ها توسط ایفلا، در بخش تاریخچه کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان در جهان، برخی از کتابخانه‌های کودک و نوجوان در دنیا معرفی شده‌اند که شامل: کتابخانه دیجیتالی مریلند، کتابخانه بین‌المللی مونیخ، کتابخانه کودکان ملی ژاپن، کتابخانه کودکان در شیکاگو و معرفی دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان

(IBBY) است. در قسمت تاریخچه پیدایش کتابخانه کودکان و نوجوانان در ایران، کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، شورای کتاب کودک، انجمن نویسندگان کودکان و نوجوانان، خانه ترجمه کودکان، مطرح شده است.

در فصل سوم و چهارم، به شیوه گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ایجاد کتابخانه دیجیتال بین‌المللی کودک و نوجوان در ایران ضرورت و امکان ایجاد آن نیز وجود دارد.

مشکلات استفاده کودکان از کتابخانه‌های فعلی

قبل از پرداختن به مشکلات کودکان و نوجوانان در استفاده از کتابخانه‌ها، به بررسی میزان علاقه آن‌ها به استفاده از کتابخانه‌ها پرداخته خواهد شد. جدول زیر میزان تمایل کودکان و نوجوانان به استفاده از کتابخانه‌ها را نشان می‌دهد.

جدول: توزیع فراوانی نظرات مدیران کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان استان تهران و مراکز استان‌ها، در مورد میزان استفاده از کتابخانه‌ها

عنوان متغیر:				
تمایل کودکان به استفاده از کتابخانه‌ها				
نظرات	فراوانی	درصد فراوانی	جمع امتیازات	میانگین امتیازات
خیلی کم	۱	۱/۱	۱	۳/۵۰
کم	۸	۹/۰	۱۶	
متوسط	۳۳	۳۷/۱	۹۹	
زیاد	۳۵	۳/۳۹	۱۴۰	
بسیار زیاد	۹	۱۰/۱	۴۵	
بدون پاسخ	۳	۳/۴	-	
جمع	۸۹	۱۰۰	۳۰۱	

همان‌طور که مشاهده می‌شود، بیش‌ترین فراوانی مربوط به مسئولانی است که اعلام داشته‌اند تا حد زیادی کودکان به استفاده از کتابخانه‌ها علاقه دارند.

فاصله مکانی کتابخانه‌ها

فاصله مکانی کتابخانه‌ها، از مهم‌ترین موانع استفاده کودکان از کتابخانه‌هاست که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته. جدول روبه‌رو، نظر مسئولان کتابخانه‌ها را در مورد تاثیر فاصله مکانی کتابخانه‌ها بر عدم مراجعه کودکان و نوجوانان نشان می‌دهد. با توجه به جدول، مشاهده می‌شود که بیش از ۹۰ درصد پاسخ‌دهندگان گفته‌اند که با این موضوع موافق هستند و در مقابل تنها ۵ درصد افراد مخالفت خود را با این موضوع اعلام کرده‌اند. با توجه به مقدار میانگین ۴/۲۴ می‌توان گفت که فاصله مکانی کتابخانه‌ها، در استفاده کودکان و نوجوانان تاثیرگذار است.

عنوان متغیرها:

فاصله مکانی کتابخانه‌ها

نظرات	فراوانی	درصد فراوانی	جمع امتیازات	میانگین امتیازات
کاملاً مخالفم	-	-	۰	۴/۲۴
مخالفم	۵	۵/۶	۱۰	
نظری ندارم	-	-	۰	
موافقم	۵۱	۵۷/۳	۲۰۴	
کاملاً موافقم	۳۱	۳۴/۸	۱۵۵	
بدون پاسخ	۲	۲/۲	-	
جمع	۸۹	۱۰۰	۳۶۹	

نبود کتابدار و مسئول متخصص برای ارائه خدمات

جدول بعد، نظر مسئولان کتابخانه‌ها را در مورد تاثیر عدم وجود کتابداران و مسئولان متخصص برای ارائه خدمات به کاربران، بر عدم مراجعه کودکان و نوجوانان نشان می‌دهد. با توجه به جدول و مقدار میانگین ۳/۹۲ می‌توان گفت که تاثیر نبود کتابدار متخصص برای ارائه خدمات، بسیار است.

عنوان متغیر: عدم وجود کتابداران و مسئولان متخصص

میانگین امتیازات	جمع امتیازات	درصد فراوانی	فراوانی	نظرات
۲/۹۲	۲	۲/۲	۲	کاملاً مخالفم
	۲۲	۱۲/۴	۱۱	مخالفم
	۶	۲/۲	۲	نظری ندارم
	۱۹۲	۵۲/۹	۴۸	موافقم
	۱۱۵	۲۵/۸	۲۳	کاملاً موافقم
	-	۳/۴	۳	بدون پاسخ
	۳۳۷	۱۰۰	۸۹	جمع

